

Scholen ontwikkelen plusdocument

'IEDEREEN DOET WEL IETS BIJZONDERS'

In de renaissance was daar opeens de *homo universalis*, de breed ontwikkelde mens. En ook al definiëren we dat begrip tegenwoordig anders dan de tijdgenoten van Leonardo da Vinci, het is het onderwijs dat die brede ontwikkeling mogelijk maakt. Om ook bij het diploma de héle leerling zichtbaar te maken, werken steeds meer scholen met een plusdocument.

Tekst: Martijn Laman / Fotografie: leerlingen ECL Haarlem (p. 11 Fela Walvisch, 5-havo, p. 13 Iris Pethke, 4-havo)

De laatste donderdag voor de kerstvakantie. Buiten de muren van het Eerste Christelijk Lyceum (ECL), een Haarlemse school voor havo, atheneum en gymnasium, begint het te schemeren, terwijl ook binnen, in het eigen Lyceumtheater, de lichten worden gedimd. Het Brugklas-theater voert er de voorstelling *Julia's Reis* op. Voor even zijn de leerlingen ontdekkingsreiziger, wetenschapper, of koning, maar ook danser, grimeur, kassamedewerker of technicus (wie anders dimde de lichten?). De hoofdrol in *Julia's Reis* wordt – de symboliek is bewust – vertolkt door een scala aan leerlingen.

Het ECL is een cultuurprofiel school en culturele activiteiten maken er standaard deel uit van de voorbereiding van leerlingen op hun 'rollen' in hun verdere leven. Onder andere die activiteiten maakt het ECL zichtbaar met een 'testimonium', zoals het plusdocument op deze school wordt genoemd.

Onzichtbare elementen

"Zo'n drie jaar geleden besloten we tot invoering van het testimonium", vertelt Nelleke Bouma, kwaliteitszorg-medewerker van het ECL. "Als eerste stelden we ons de vraag wat in de schoolloopbaan van onze leerlingen bijzonder genoeg is om erin mee te nemen. Onze theaterproducties sprongen er meteen uit. Het is laagdrempelig theater, van hoog niveau, waarvoor we twee

regisseurs in dienst hebben. Zo'n productie als *Julia's Reis* maak je met zijn allen; iedere brugklasleerling heeft er een plek in. Leerlingen ervaren dan dat je niet alleen in de hoofdrol een belangrijke bijdrage levert."

'Ook als school zie je terug hoeveel méér je leerlingen meegeeft'

Het testimonium bevat zeker niet álles wat leerlingen ondernemen, maar sommige dingen mogen best explicieter gemaakt worden: "Je maatschappelijke stage, dat je in de schoolkrantredactie of leerlingenraad hebt gezeten, of hebt meegewerkt aan een lustrum. We organiseren ook bijzondere masterclasses en projecten. In het project Eiland ontwerpen brugklasleerlingen bijvoorbeeld gezamenlijk een eiland, ieder vanuit een eigen rol: voorzitter, woordvoerder, et cetera. Andere leerlingen volgen jarenlang een vak, maar moeten het laten vallen als ze kort voor het examen overstappen naar een andere onderwijssoort. De opgedane kennis kan waardevol zijn in het vervolgonderwijs, maar je ziet het niet terug op je cijferlijst."

Dergelijke 'onzichtbare' elementen vormen de hoofdmoot van het testimonium, al zijn bredere competenties ook daar soms lastig expliciet te maken. Het belangrijkste is dat leerlingen gaan beseffen dat onderwijs

De foto's bij dit artikel zijn gemaakt door ECL-leerlingen die hebben deelgenomen aan de cursus theaterfotografie van Rammelt van Veelen: "De leerlingen konden aan het begin van het cursusjaar nauwelijks fotograferen. In drie maanden tijd is hun de techniek uitgelegd,

zoals de betekenis van diafragma- en sluitergebruik. Ze hebben veel geoefend, een fototentoonstelling bezocht, en geleerd om foto's digitaal te bewerken. De leerlingen hebben heel enthousiast alle theaterproducties in het cursusjaar gefotografeerd."

volgen meer is dan schoolse vaardigheden opdoen, zegt Bouma. "Daarom proberen we een zo divers mogelijk beeld te geven van hun activiteiten. Iedereen doet wel iets bijzonders."

Organisatorisch

In de opbouw van het testimonium ligt het initiatief bij de leerlingen, vertelt Bouma: "We helpen ze natuurlijk wel. Mentoren besteden er aandacht aan en via itslearning versturen we jaarlijks een enquête waarmee leerlingen kunnen aangeven wat ze hebben gedaan. Inmiddels is de respons onder leerlingen heel hoog. Volgens Bouma helpt het dat leerlingen nu goed weten waar het testimonium om draait en wat het doel is. "Dat leggen we al uit, maar we blijven nadenken over de communicatie. Het lijkt me nog een goed idee om een vraag over het testimonium mee te nemen in de enquêtes die we aan onze oud-leerlingen sturen. Zo ontdekken we sneller of we nog mogelijkheden missen, en ook of het testimonium bijvoorbeeld vrijstellingen oplevert."

Het uiteindelijke testimonium, door het ECL zelf ontworpen, wordt ondertekend door rector en examensecretaris en tegelijk met het diploma uitgereikt. "Dan zie je als school zelf ook terug hoeveel méér je leerlingen meegeeft. En voor leerlingen is het én gewoon leuk om een testimonium te ontvangen én het doet ze beseffen wat ze buiten het reguliere onderwijs allemaal hebben gedaan."

'Buiten school zijn leerlingen soms waanzinnig waardevol bezig, maar dat maken we nog te weinig zichtbaar'

Denken vanuit de plus

Op het Vechtdal College, locatie Dedemsvaart, is directeur Jan Riphagen net een klas binnengelopen om een docent te spreken: "Van zo'n moment maak ik bewust gebruik om even met leerlingen te spreken. In dit geval over hun 'plussen': 'jullie werken voor een

PEER2PEER-TRAJECT PLUSDOCUMENT

Om zichtbaar te maken op welke wijze en met welk resultaat leerlingen hebben gewerkt aan de brede, ook niet-cognitieve voorbereiding op hun toekomst, biedt ongeveer een derde van de vo-scholen inmiddels een plusdocument aan. Een plusdocument geeft leerlingen een completer beeld van zichzelf en scholen laten ermee zien hoe zij de individuele talenten van leerlingen stimuleren en ontwikkelen. Op www.vo2020.nl vindt u het antwoord op veelgestelde vragen (FAQ) over het plusdocument. Afgelopen november vond de startbijeenkomst plaats van het eerste peer2peer-traject Plusdocument van de VO-raad. Ambassadeursscholen die al een plusdocument hebben, zoals het Eerste Christelijk Lyceum uit Haarlem, delen daarin hun aanpak met scholen die het nog (gaan) ontwikkelen. In het voorjaar starten twee nieuwe trajecten.

Meedoen? Stuur een mail aan Judith Boschma: judithboschma@vo-raad.nl

Brugklasleerling Asfand Khan heeft het naar zijn zin op het Haarlemse ECL: "Het cultuur-gerichte vind ik het leukst. We doen echt meer dan lessen volgen. Naast de cijfers kijkt de school naar wat je allemaal hebt gedaan. Met het testimonium kun je dat laten zien op de universiteit of bij een sollicitatie." In de voorstelling Julia's Reis van het Brugkastheater speelde Asfand de rol van schilder Degas: "Eerst had ik wat plankenkoorts, maar ik dacht: nee, ik moet doorzetten. En nu ben ik heel enthousiast." Ook in de toekomst denkt hij te profiteren van zijn toneelervaring: "Ik wil heel, heel graag dokter worden. Dan moet je ook je sociale kant tonen, wat ik nu alvast kon oefenen." Op zijn schoolprestaties merkt hij minder invloed: "Ik heb al heel veel spreekbeurten gedaan, maar het podium is toch wat anders."

mooi diploma – maar ben je er dan ook? Ben je die optelsom van cijfers? Natuurlijk is dat voor kinderen een lastige vraag, maar ze voelen dat er meer is. Buiten school zijn zij soms ook waanzinnig waardevol bezig, maar dat maken we nog te weinig zichtbaar. Terwijl leerlingen alleen al een compliment van een docent of directeur over iets wat zij zelf heel belangrijk vinden, soms jarenlang met zich meenemen."

Riphagen en zijn teamleiders, Jan Buijse en Jaap Willem van der Linden, willen samen met al hun collega's de brede ontwikkeling van leerlingen door tal van activiteiten veel meer inzichtelijk gaan maken. Dat vergt een omslag naar wat zij noemen het 'plus-denken': "Wij zijn een traditionele school. Ons onderwijs is dik voor elkaar. Dat willen we hoe dan ook behouden. Maar plus-denken houdt in dat we de talenten van onze leerlingen in en buiten school een plek geven en dat onze leerlingen hun plussen zelf kunnen gaan herkennen en waarderen."

Buiten de hekken

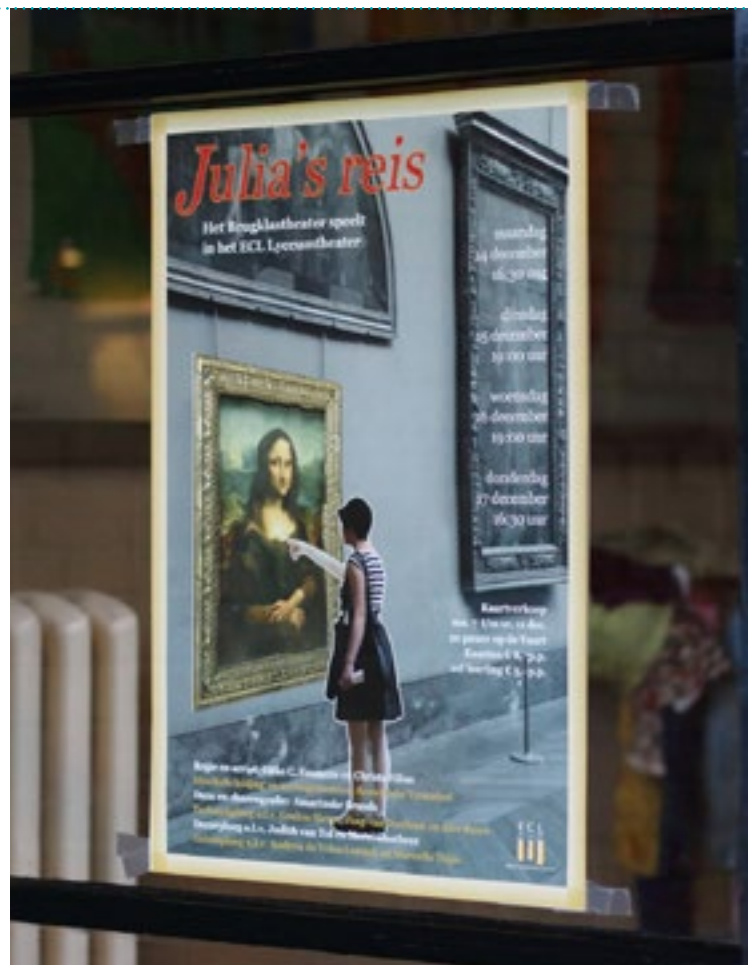
Het fundament voor de koerswijziging die locatie Dedemsvaart nastreeft, is het visiedocument 'School buiten de Hekken'. Riphagen: "Leren is meer dan kennis

uit boeken verzamelen en vindt in onze visie óók plaats in het alledaagse leven. Dat willen we uiteindelijk meenemen de school in. Daarvoor hebben we vooral tijd nodig. Enthousiasme en bereidwilligheid zijn er al." School buiten de Hekken moet volgens Riphagen iets van de hele school zijn. Niet voor niets bezocht Riphagen de peer2peer-bijeenkomst van het project Plusdocument (zie kader) met nog drie collega's: "De bijeenkomst gaf ons het gevoel dat we de goede weg al zijn ingeslagen. Het plusdocument willen we vooral invoeren omdat het activiteiten die we buiten de hekken met leerlingen ondernemen op een valide manier zichtbaar kan maken. Elke zondag is hier bijvoorbeeld een kerkdienst, waar een kleutercrèche bij zit. Onze leerlingen houden daar toezicht. Dat doet niet meteen wat voor Engels of wiskunde, maar het past bij onze visie dat we als mens dienstbaar willen zijn aan de samenleving en het draagt bij aan het loopbaanleren van die leerlingen."

Verbinding vinden

Riphagen voelt zich bij dit onderwerp persoonlijk betrokken: "Het hoort bij mijn rol om gestalte te geven aan de onderwijsvisie, maar ook mijn hart ligt er.

'We doen echt meer dan lessen volgen. Met het testimonium kun je dat laten zien op de universiteit of bij een sollicitatie'

Tegelijk is het mijn verantwoordelijkheid, samen met mijn teamleiders, dat het landt bij alle docenten.” Dat is in Dedemsvaart dé uitdaging: “Hoe bereidwillig iedereen ook is, het plus-denken houdt ingrijpende veranderingen in. We kunnen mooi op papier zetten dat wij van vanuit ons klassieke mentoraat willen toewerken naar een vorm met docenten als loopbaancoaches, maar het uitvoeren is nog wat anders.”

Ongeveer een derde van de vo-scholen biedt inmiddels een plusdocument aan

In januari 2016 staat dan ook een studiedag in het teken van School buiten de Hekken: “We willen vooral aandacht besteden aan het vinden van de plussen in de leerloopbaan van onze leerlingen en van de samenhang in alle dingen die we al doen. Binnenschools leren en buitenschoolse activiteiten staan niet los van elkaar, of van onze identiteit als christelijke school. Komende tijd draait het erom, met elkaar verbinding te vinden in alles wat we doen. We hebben al een meer praktisch activiteitenaanbod ontwikkeld, dat we steeds meer koppelen aan de school en dat een appel doet op heel

verschillende talenten. Onder begeleiding kunnen leerlingen bijvoorbeeld meubels maken voor onze personeelskamer, of met biologiedocenten de schooltuin helpen onderhouden. Net nog sprak ik een leerling die ontzettend goed kan programmeren. Hoe leuk en waardevol zou het zijn om die te betrekken bij de digitale kant van het plusdocument? Dat zijn echte plussen.”

Ideaal

Om de visie in ‘School buiten de Hekken’ echt tot leven te brengen, wil Riphagen komend jaar samen met collega’s een aantal ideeën uitwerken, waaronder het idee voor een soort vacaturewand met lob-activiteiten, waaruit leerlingen kunnen kiezen. “In de praktijk mag dat best anders uitpakken. Zolang de kern maar blijft dat leerlingen op onze school ook zelf mogen ontdekken en uitbouwen waarin ze goed zijn. Met als resultaat dat zij, op het moment dat ze hun diploma en plusdocument ontvangen, ook beschikken over een stukje vrijmoedigheid, zelfvertrouwen, en weerbaarheid. Het is nog een ideaal, maar het is wel óns ideaal.” ■